

שְׁעָרֵי הָאָוִיר הַסּוּמִים בְּדִלְתֵימִים¹

אירית אברמוביץ

אוצרת: שגית זלוף נמיר

תערוכת היחיד הראשונה של האמנית אירית אברמוביץ מבקשת לעסוק במשמעותה של נקודת המבט, ובהשלכותיה לגבי תפיסת המציאות. באמצעות מנעד רחב של טכניקות – צילום ישיר, סריקות תלת-מימד, צילומי רחפן וצילום מתוך דאון – אברמוביץ משתמשת במצלמה ככלי דינמי המרחיב את גבולות הראייה האנושית. דרך הסטת המבט מ"גובה העיניים" אל המרחב האווירי, היא בוחנת סוגיות של יציבות, נדודים והגירה, ומקרבת את הצופה אל חוויית הריחוף של גיבורותיה: הציפורים הנודדות.

בבסיס התערוכה עומד הפער בין שני אלמנטים: מחד, החיפוש האנושי אחר "מבנה קבוע", אחר בית ואדמה בטוחה – חיפוש שבהקשר המקומי מלווה תדיר בתחושת ארעיות וספק; ומנגד, תנועתן של הציפורים, המונעת מצרכים הישרדותיים וביולוגיים ללא כל ציפייה לבעלות נצחית על טריטוריה מסוימת.

הסטת המבט שמבצעת אברמוביץ באמצעות המצלמה מהדהדת את מושג ה"פרספקטיבה האנכית" שטבעה התאורטיקנית חיטו שטיירל². לטענתה, המבט מלמעלה למטה ממחיש את אובדנו של העוגן הבטוח בעידן המודרני, ומייצר תחושת תלישות של קיום במרחב ("Groundlessness"). תחושה העוברת כחוט השני בתערוכה.

אותה תחושה שעלולה לייצר איום וחרדה אצל בני האנוש, היא טבע שני עבור הציפורים הנודדות. ביטוי מרתק לכך ניתן למצוא אצל הסיסים המופיעים בתערוכה. הסיסים חיים את מרבית חייהם באוויר, ללא עגינה ממושכת בקרקע וללא היקשרות לחומר. אלו חיי ניידות מתמדת התלויים ביכולת פיזית לקיים את כל הצרכים הביולוגיים תוך כדי מעוף. הם "המהגר האולטימטיבי" - זה שאינו זקוק למבנה קבוע.

ואכן, "המבנה הקבוע" המופיע בתערוכה עובר טרנספורמציה באמצעות אותה פרספקטיבה אנכית: אברמוביץ מצלמת את גג הבית ביישוב בו היא גרה ממעוף הציפור, ומעבירה אותו תהליך של הפשטה חזותית ומושגית, המרוקנת אותו מנפחו, ואולי אף ממהותו. "קורת הגג" המסמלת הגנה, הופכת למצע חדיר אליו פולשת הסביבה; הבית אינו מקלט, החוץ פולש לתוכו.

הסטת נקודת המבט באה לידי ביטוי הן באמצעות צילום רחפן והן באמצעות צילום מתוך דאון. מהלך זה מאפשר לאמנית למזג את מבטה עם זה של הציפורים הנודדות, לנוע איתן, ולהפוך - את המרחב למקום משוחרר המאפשר תנועה חופשית.

מיזוג זה מופרע על ידי אובייקט זר, בולט בצבעו ובצורתו: כדור הסימון האווירי. אותו כדור כתום הנתלה על כבלי מתח גבוה, המשמש לאזהרה ולסימון עבור הדאון של אברמוביץ ועבור הציפורים גם יחד. אברמוביץ מנתקת אותו מההקשר ומפנה אליו את המבט. הוא מהווה סוג של "מבנה קבוע", שיוצר עוגן במרחב הפתוח ומאפשר אוריינטציה בתוך האינסופיות של הרקיע, אך מנגד מהווה ייצוג של גבול והפרעה.

אחד הכדורים מופיע בחלל התערוכה, ועליו מוקרנת סריקה תלת מימדית שלו עצמו, המחדדת את הפער בין הכדור השלם לזה הפצוע והמשובש - הכדור שאינו ממלא עוד את ייעודו. דרך הצבה זו אברמוביץ מדגישה את נקודת המפגש ולצידה את פוטנציאל ההתנגשות בין התנועה הטבעית של הציפורים לבין התערבות האדם במרחב האווירי שלהן.

המתח המופיע בעבודות בין המבט האנכי המנותק מהאחיזה בקרקע, לבין החיפוש אחר עוגן נוכח גם בחלל הגלריה. אברמוביץ מאתגרת את אופני התצוגה המקובלים, ומבקשת לערער את תחושת ההתמצאות של הצופה. דרך שיבוש האוריינטציה המרחבית והקרנה אימרסיבית, המבקרים הופכים לשותפים פעילים בחווית הריחוף, היעדר הגבולות ואולי גם החיפוש אחריהם.

שגית זלוף נמיר

¹ על סמך שורה מתוך "שירת פרמנידס" בתרגום יהודה ליבס

² Hito Steyerl, <https://www.e-flux.com/journal/24/67860/in-free-fall-a-thought-experiment-on-vertical-perspective>